

ջակայքում խտախտի շերամի սերմեր է բաժանած նրա առաջվայ ունեցած արդիւնաբերութիւնը վերականգնելու համար։ Այդ տեսակը, որ աւելի ազնիւն է և գերազանց բոժոժների մէջ, և որը աւելի մտաբան է արտադրում քան միւս տեսակները, մի ժամանակ արդիւնաբերում էր Շուշին և իր շրջակայքը. սակայն քանի տարի է, որ այդ տեսակի գործածութիւնը դադարել է մեր կողմերում։ Չը նայելով որ մի քանի անգամ փորձերը ապարդիւն են անցկացել, ցանկալի կը լինէր, որ շերամի առետուրով պարագող վաճառականները անուշադիր չը թողէին այդ մինչդեռ առաջիկայ բերքում, ստիպված կը լինեն ի հարկէ, ինչպէս անցեալ տարի, ամենավառ և փչացած բոժոժներ առնելու։ Գուցէ կը յաջողի այդ տեսակը կրկին տարածել այս կողմերում։

Նրէկ կեսօրից յետոյ մի շատ ցաւալի դէպք տեղի ունեցաւ, այստեղ թիւրքաց թաղի մէջ։ Մի շատ հին և խարխուլ շինութեան անգին և ճաքած պատերը երկարատեւ անձրևներից յետոյ փուլ են գալիս, և ընկնելով փոքր ինչ ցած մի աղքատիկ թուրք բնակարանի տան կտուրի վրա, ամբողջ տունը յատակին են կայցնում։ շուտով յայտնվում է ոտիկանութիւնը և փլատակների տակից հանում են մեռած մօրը իր երեք որդոց դիակներին հետ։

Աբէլ Ապրեստանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր Համբարձման տօնի պատճառով տպարանում չեն բանում, այդ պատճառով վաղը ուրբաթ օր (Մշակի) համարը չենք հրատարակի, այլ մեր լրագրի հետեւալ համարը կը հրատարակենք շաբաթ օր, մայիսի 23-ին։

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ, պ. Սամուէլ Արգէլիանցից ստացանք 3 բուլբուլ յօդուտ (Միացեալ Ընկերութեան)։

Մեզ պատմում են որ Ռիֆլիսի հայթուիները շատ դժգոհ են իրանց գլխավորից (ուստարաչուց), որ անկանոն սուրբեր էր պահանջում նրանցից, անարդար սուգանքներ է դնում նրանց վրա։ Հայթուիները շատ անգամ զանգատվել են արուեստագործների զլխավորին, բայց նրանց զանգատը ապարդիւն է մնում։

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Զարմանալի կարգ է տիրում այժմ Նյուսի կոնսիստորիայում, նորնորս ատենադպիր Ս. Փիլիպոսեանցի շնորհով Այն խնդրատունները, որոնք առաջ տարիներով, հազար ու մի խնդրներով հաղիւ կա-

րողանում էին մի մետրիկական վկայական կամ մի այլ թուղթ ստանալ մեր կոնսիստորիայից, այժմ փիլիպոսեանցի շնորհով բաւականութիւն են ստանում խնդրելի տալուց միւս օրը։ Կոնսիստորականները շատ դժգոհ են նոր ատենադպիրից, որ փակել է նրանց առջև կաշառք ընդունելու ճանապարհը։»

Վ.Ա.ՂԱՐՇԱՊԱՍԻՑ հաղորդում են մեզ հետեւեալ խօսակցութիւնը ԼՂմիածնի միաբանութեան մէջ։ Մի վարդապետ դիմում է միւսին. «Հայր սուրբ, լսել եմ որ Գ. վարդապետին մտադիր են եպիսկոպոսութիւն տալ. ճշմարիտ է արդեօք այդ լուրը։» Հայր սուրբը փոքր ինչ մտածելուց յետոյ պատասխանում է. «Շատ հաւանական է որ ճշմարիտ լինի, որովհետեւ մի քանի շաբաթ է արդէն շատերը նկատում են, թէ Գ. վարդապետը սկսել է եպիսկոպոսի ոճով խոսել և խօսել։»

Շաբաթ օր, մայիսի 23-ին, երեկոյան 7 ժամին պ. Արսէն Թոխմատեան, որ նոր է վերադարձել թիւրքաց Հայաստանի ճանապարհորդութենից, կառավարութեան թոյլտուութեամբ կը կարգայ հայերէն լեզուով մի դասախօսութիւն Արծրունու թատրոնում «թիւրքաց Հայաստանի» մասին։ Ահա պ. Թոխմատեանի դասախօսութեան սրօրամբը։ Առաջին մասը վանի նահանգը—վան քաղաք և Այգեօստանը—Աշխարհադրական և հնագիտական տեղեկութիւնները—Աղգաբնակութեան մասին վիճակագրական տեղեկութիւնները—վանի նահանգի քսան և երկու գաւառները—Այդ գաւառների մասին աշխարհադրական և հնագիտական տեղեկութիւնները—ձանապարհները—վիճակագրական տեղեկութիւններ թիւրքերի, հայերի, ասորիների, քերդերի, հրէաների և եղիզների մասին.—Բուլանը—Լիւն (Մանաղիերաի և Նուստի գաւառները)։ Երկրորդ մասը Մի քանի խօսք եւրօպացի ճանապարհորդների համար—Առաջին տպաւորութիւն ուսում—թիւրքաց սահմանի վրա—թիւրքաց Հայաստանի ամայութիւնը—Յարաբերութիւնները հայերի, թիւրքերի, ասորիների և քերդերի մէջ—Առատորի և արձնատների մասին տեղեկութիւններ—Վանի շաբաթը—Գրեթե ամեն թիւրքերի և ասորիների մասին—Միացեալ ընկերութեան գործունէութիւնը—Սովորաց յանձնաժողովը—Ուսում—թիւրքաց պատերազմի հետեւանքները—Յափշտակութիւնների հաշտեցուցակը։ Գասախօսութեան ժամանակ պ. Թոխմատեան ցոյց կը տայ Հայաստանի մի քանի գործունէութիւնները ճոժանքները կարելի է ստանալ Արծրունու թատրոնի կատարում և պ. Թոխմատեանի մօտ։ Տեղերի գները հետեւեալներն են։ Բաղրաթոնները 1 բուլբուլ, բացի առաջին կարգից, որ 2 բուլբուլ արժէ։ Աթոռները 75 կօպէկ և

նրանք բողոքական ցնցումներ են միայն, պատասխանեց կայանաւորը և սովորական դառն ծիծաղը զարձեւալ երեսը նրա գունաթափ շըրթուքի վրա։—Հայ ժողովուրդը կատարեալ դիակ է։ Գիւկին կարելի է ձեռքով բարձրացնել, սոքի վրա կանգնեցնել, բայց հէնց որ բաց թողցնիր, խկոյն կընկնի, կը տարածվի գետնի վրա, զարձեւալ անշարժ կը մնայ։

—Թէ որքան դուք սխալվում էք ձեր կարծիքի մէջ հայոց ժողովրդի վերաբերութեամբ, ևս այդ մասին հարկաւոր չեմ համարում խօսել, մէլքը, ասաց արեղան։—Բայց դիցուք թէ այդպէս լինի, որպէս դուք կարծում էք, թէ հայ ժողովուրդը մի դիակ է. միթէ դուք չէք մտածում կեանք տալ դիակին, քանի որ ինքներդ նոյն ժողովրդի ծնունդն էք, քանի որ ինքներդ ազգով հայ էք, թէ և մահմեդական կրօնը ընդունած։

—Եւ, եթէ կը ցանկանայի հայ ժողովրդի հետ գործ ունենալ, ոչ այլ կերպով չէի ընդունի, բայց միայն նրա գլուխը լինել և ոչ ոքի ստորագրեալ։

Վերջին խօսքերը բարկութեան չափ վրդովեցրին արեղային, և նա չը կարողանալով պահպանել իր սառնասրտութիւնը, պատասխանեց. —Գուց դեռ ձեր հին ցնորքների մէջն էք դանդաղում, մէլքը։ Ով որ ձգտում է ժողովրդի գլուխ լինել միայն նրան կեղեքելու, միայն նրան կողոպտելու համար, եթէ հասնելու եւ լինի իր նպատակին, չէ կարող երկար պահպանել իր դիրքը։ Բռնաւորների կեանքը կարճ է լինում. ժողովրդի գլուխ լինելու համար պէտք է պաշտպանել նրա բարին, պէտք է ունենալ նրա

50 կօպ., գալէէրէա 30 կ. և 20 կ., լօժաները 4 բուլբուլ։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են, թէ ԼՂմիածինը աշխատում է գրաւել բոլոր եկեղեցական և վանքային կալուածները և նրանց եկամուտները ինքն ստանալ։ Այդ կալուածների եկամուտները միշտ ստացել է տեղային հոգևոր զորոցների հոգաբարձութիւնը և ծախսել է զորոցների պահպանութեան համար։ Շատ հասկանալի է, որ եկամուտները ԼՂմիածինը իր ձեռքը գցելուց յետոյ, պէտք է զորոցները փակման վիճակի ենթարկել։ Արդէն Ամարաս վանքի ընդարձակ կալուածներին ու եկամուտներին տիրել է ԼՂմիածինը։ Այդ վանքի եկամուտները ստանում էր առաջ զորոցների հոգաբարձութիւնը, այժմ կոնսիստորիան և տեղային յաջորդը պահանջում են հոգաբարձութիւնից այն բոլոր գումարները, որ շատ տարիների ընթացքում ստացել է ուսուցիչները։ Այդ մասին ժողովրդի և հոգևոր կառավարութեան մէջ խռովութիւններ են ծագել, որոնք հետզհետէ սպառնալից կերպարանք են ընդունում։

ՇՈՒՇՈՒՑ գրում են մեզ. Ղազանչեցոց եկեղեցին, որի շինութեան համար աւելի քան 60,000 բուլբուլ ծախսվել էր և փողի պակասութեան համար անկատար էր մնացած, այժմ պ. Խանդամիրեանցի յորդորանքով սկսել են մնացած ծախքը հոգալ և կառուցանել։ Եկեղեցու շինութիւնը բուլբուլին աւարտելու համար հարկաւոր կը լինի համարեա նոյնքան գումար, որ մինչև այժմ վճարվել է։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ կայծակի հարուածից սպանվեցան երեք զիւղացիներ, որոնք կանգնած էին մի պարսպի մօտ։ Գրում են նոյնպէս որ հոգևոր զորոցի 3-րդ դասատան աշակերտներից մէկը մի փոքրիկ երկաթէ խողովակի մէջ լցնում է վառուղ և մանր գնտակներ, որ մի քանի անգամ արձակելով գուարճանում է, յետոյ խողովակը տրաքելով, կտորտանքը դիպչում են նրա սրտին, պատանին մեռնում է։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՖԲԱՆՍԻԱ

Լրագրիները հաղորդում են, որ օրերումս Փրանսիական պատգամաւորների ժողովը քննեց պատգամաւորներին ընտրելու ձևի հարցը։ Կարճաժամ վիճաբանութիւններից յետոյ, որին մասնակցեց և Գամբետ-

հետ նոյն յարաբերութիւնները, ինչ յարաբերութիւններ որ ունի մարմնի բնական գլուխը մարդու անդամների և ամբողջ կազմուածքի վերաբերութեամբ։ Գուք անբնական գլուխ էէք, մէլքը.—հայ պարսկի հոգով, պարսկի սրտով։ Այս պատճառով էլ ժողովուրդը մերժեց ձեզ, Գուք այժմ ամեն ինչ կորցրել էք. ձեզ մնում է երկու բան՝ կամ զղջալ և բէկից ներումն ստանալ, կամ կրել ձեր դատապարտութեան պատիժը։ Որը կամենում էք, ընտրեցէք։ Ես հաւատացած եմ, որ բէկը այնքան մեծահոգի է, որ կը ներէ ձեզ, եթէ զղջալու լինիք։

—Ես ինձ չեմ հասցնի այն ստորութեան, որ որ և իցէ հայից ներումն խնդրեմ, պատասխանեց կալանաւորը արճամարճանքով.— Ինչ լինելու է, թող լինի. ես կը խոնարհվեմ ճակատագրի առջև։

—Ձեր ճակատագիրը դրանով կը վերջանայ, որ բէկը կը հրամայէ այսօր գլխատել ձեզ։

—Այդ ինձ համար մի և նոյն է, բայց ես հաւատացած եմ, որ իմ որդին վրէժխնդիր կը լինի հօր արեան համար։

—Այդ յայտը մի ունեցէք, ձեր որդին չէ կարող այդ անել։

—Կարող է. նա պարսկի զօրքերով կը ոչնչացնէ բէկի բոլոր գործերը։

—Եթէ կենդանի լինէր... Ձեր որդին սպանված է։

—Որդիս... սպանված է... գոչեց նա կատաղի հառաչանքով և նրա գլուխը թեքվեցաւ կոճղի վրա։

Աբեղան հասցրեց երկրորդ և աւելի սաստիկ հարեւածը։

տա, ժողովը ընդունեց ամբողջութեամբ Բարդուի օրինագիծը, որ վերականգնում է ընտրութիւնները ցուցակներով։ Նրաններով ընտրելու ձևի կուսակցների բոլոր ջանքերը ոչինչ հետեւանք չունեցան, չը նայելով հասկանալիութեան նախագահ Գրեվիի միջամտութեանը, որ մի քանի անգամ կարծիք է յայտնել Բարդուի օրինագիծի դէմ։ Պարլամենտական այս կուռի ժամանակ Գամբետտա յաղթող հանդիսացաւ և նրա ազդեցութիւնը աւելի էլ մեծացաւ։ Այսուհետեւ անփակելի է պատգամաւորների այժմեան ժողովի արձակելը և այժմեան միւստորների տեղ Գամբետտայի կողմնակիցների ընտրելը։

Պաշտպանելով ցուցակներով ընտրութեան ձևը, Գամբետտա հերքեց իր դէմ ուղղած մեղադրանքները, իբր թէ նա փառասէր դիտաւորութիւններ ունի և յայտնեց, որ նա երբէք ի նկատի չէ ունեցել փոքրացնել իշխանութեան հեղինակութիւնը։ Ընտրութիւնները ցուցակներով, ասաց նա, միշտ են տալիս երկրի կարծիքը հարցնել ընդարձակօրէն։ Այսուհետեւ նա ապացուցեց, որ ընտրութիւնները շրջաններով անկարելի են դարձնում որ և է վերանորոգութիւն Գամբետտայի կարծիքով ցուցակներով ընտրութիւնները վերջ կը դնեն կաշառակրութեանը, որոնք հետեւանք են շրջաններով ընտրութիւնների ձևի վերջը նա ասաց. «Պէտք է այսօր վճռել արդեօք հանրապետութիւնը օգտակար կը լինի, թէ անպտուղ։»

ԹԻԻՐԲԻԱ

«Իէյ տերի» ընկերութեան Կ. Պօլիսի հաղորդում են հետեւեալը Միտհադ-փաշային կալանաւորելու մասին։ Արդարութեան միւսնիստը Զելիգե-փաշա առաջ հեռագրեց Զմիւռնիա Միտհադ-փաշային, որ նա գայ Կ. Պօլիս և ներկայանայ արդարութեան միւսնիստին։ Միտհադ-փաշա պատասխանեց, որ նա կուղևորվի Կ. Պօլիս Փրանսիական զրօշակի պաշտպանութեան տակ։ Երբ յայտնվեցաւ, որ նա սպաստանվել է Փրանսիական հիւպատոսարանը, Բ. Գուռը դիմեց Փրանսիական դեսպանին, խնդրելով, որ նա

—Այո, սպանված է. գիտէք ում ձեռքով մի զիւղացի աղքատ կնոջ ձեռքով, որը նայն ժողովրդի գաւակն է, որին մի բողոք առաջ դիակ էէք կուռում։ Տեսնում էք, այդ ժողովուրդը գիտէ հարկաւորած ժամանակ պատժել իր բռնաւորներին։ Նա զգում է անիրաւ ձեռքից կրած վէրքը և աշխատում է վրէժխնդիր լինել։ Բայց դիակները ոչինչ չեն զգում։

Վերջին խօսքերը չը լուց կալանաւորը։ Բոթարեր լուրը միանգամայն խորտակեց թէ նրա սիրտը և թէ նրա յոյսերը։ Մինչև այժմ նա հանգիստ էր, հանգիստ էր գլխաւորապէս այն պատճառով, որ մտածում էր, եթէ իրան կը զԸԼ խատեն, եթէ իրան կախաղան կը բարձրանան, զարձեւալ կը թողնէ երկրի վրա իր շարունակութիւնը—որդուն։ Որդին կը պահպանէ անիրաւութեամբ ձեռք բերած իշխանութիւնը։ Իսկ այժմ բոլորը կորաւ, բոլորը ոչնչացաւ. փառասիրութեան ցանկութիւնը աւելի զօրեղ էր նրա մէջ քան որդիսիրութեան զգացմունքը։ Եւ նա արհուսում էր ոչ այնքան սպանված որդուն, որքան կորած փառքը։ Արտասուքի ոչ մի կաթիլ չը յայտնվեցաւ նրա անգութ աչքերում, որ այժմ լի էին վայրենի կատաղութեամբ, միայն երբեմն խորին հառաչանքներ դուրս էին թռուչում խատախտ մարդու ջախջախեալ կողմերից։ Երբ նա փոքր ինչ հանգստացաւ, հայր սուրբը խօսեց.

—Այսպիսի յուսահատական բողոքներով միակ միւսնիստութիւնը մարդ կարող է գտնել Աստուծոյ մէջ, Գիմեցէք Աստուծուն, մէլքը, հեղութեամբ և խոնարհված սրտով, նրանից թողութիւն խնդրեցէք։ Ձեր աշխարհային թշուառութեամբ

Ես աւելին կասեմ. ժողովուրդը մի հլու գրաստ է, մի մեծ աւանակ է. նրա երասանակը (նօխտան) ում ձեռքը որ ընկաւ, իր ետևից քարջ կը տայ, կը տանէ ամեն կողմ, որ կողմը և ցանկանում է։ Ժողովուրդը սեպհակալ կամք չունի։

—Գուք սխալվում էք, մէլքը, ասաց արեղան, —ժողովուրդը սեպհակալ կամք ունի։ Այդ ուրիշ բան է, որ նա երբեմն ճշմարտ, երբեմն կաշկանդված է լինում և իր կամքը արտայայտել չէ կարողանում։ Բայց երբ նա կորեց իր կապանքները, այլ ևս նրա թափին ընդդիմադրել անկարելի է։ Նա դառնում է մի հակայական հեղեղ և փոթորիկ նման որոտում է, ալեկոծվում է, առաջ է վազում, խորտակելով, ոչնչացնելով իր առջևից ամեն տեսակ խոչնդոտներ։ Որ մահկանացուն կարող է ժողովրդի կատաղի հուսանքի առաջը կտրել, Գոռար է միայն շարժել նրան, երբ միանգամ շարժվեցաւ, այլ ևս այնուհետեւ կանց չի առնի, որպէս մի անագին ծայռ, որ բեկվում է լեռան բարձրութիւնից, զլրվում է դէպի ցած, և առաջ ընթանալով, հետզհետէ աւելի և աւելի սաստկացնում է իր թափը...

—Մինչև ընկնում է անդունդի մէջ... կարեց կալանաւորը արեղային խօսքը.— Բայց գիտէք, հայր սուրբ, այդ ձեր նկարագրած անագին քարածայրը իր զլրման ընթացքում, միւս ծայռերին վարկվելով, որքան փչրվում է, որքան մաշվում է, և միայն նրա կտորտանքն են համարում մինչև սարի ստորոտը...

—Գիտեմ... ինչպէս էլ և լինի, շարժման մէջ կեանք կայ։

—Կիսկի շարժումները կեանքի նշաններն են,